כגון שיש כאן טעות בְּעֵישׂוּרֶייתָא וְחוּמְשָׁיֶיתָא – בעשיריות או בחמישיות, כלומר שהסכום הנוסף מתחלק לחמש או לעשר, אז הוא בכדי שהדעת טועה, אבל אם אינו מתחלק לחמש או לעשר אין זה בכדי שהדעת טועה. וטעם הדבר מפני שבימיהם היה הדרך למנות מטבעות בקבוצות של עשרה עשרה או של חמשה חמשה, ובמנין כל קבוצה בפני עצמה אין הדרך לטעות כלל, ורק אם יש טעות בעשיריות או חמישיות יש לתלות שטעה במנין הקבוצות, ובשמנה חמש קבוצות של עשרה שהם חמישים, סבור היה שאין כאן אלא ארבע קבוצות והוא מונה עתה ארבעים, אבל אם נמצאה תוספת שאינה מתחלקת לחמישיות, כגון שמצא תוספת של שמונה מטבעות הרי זה בכדי שאין הדעת טועה ויש לתלות שכולו מתנה.

שואלת הגמרא: אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אַשִׁי, וְאִי הנותן אִינִישׁ תַּקִּיפָא – אדם קשה הוּא וודאי דְּלָא יָהִיב מַתָּנָה, מַאי – מה אפשר לומר, ובמה יש לתלות את התוספת כשהיא בכדי שאין הדעת טועה. משיבה הגמרא: אָמַר לֵיהּ רב אשי, יש לתלות דְּלְמָא מִיגַּזֵּל גָּזְלֵיהּ – שמא נותן זה גזלו בעבר, ועתה רוצה להשיב את הגזילה, ומתבייש לומר לו שגזלו, וְלפיכך אַבְלַע לֵיהּ את מעות הגזילה בַּחֶשְׁבּוֹן, ואם כן הרי זה של המקבל ואינו צריך להחזיר לנותן, דְּתַנְיָא הַגַּזָּל אֶת חֲבֵירוֹ וּשבשבא להשיבו לֹא הודיע לו שהוא משיב את הגזילה אלא הִבְלִיעַ לוֹ את סכום הגזילה בַּחֶשְׁבּוֹן, יָצָא ידי השבה.

חזר רב אחא ושאל: וְאִי אִינִישׁ דְּאָתֵי מֵעָלְמָא ואם נותן המעות הוא אדם שבא ממקום אחר, דִּילְמָא שָׁקִיל וְטָרֵי בַּהֲדֵיהּ – שמעולם לא נשא ונתן עמו, ולא מסתבר שגזלו, מַאי – במה יש לתלות את נתינת המעות כשהתוספת היא בכדי שאין הדעת טועה. אָמַר לֵיהּ רב אשי, גם בזה יש לתלות דִּילְמָא אִינִישׁ אֲחֲרִינָא גְּזֵילֵיהּ שמא אדם אחר גזלו, והתבייש להשיב לו את הגזילה, וְאָמַר לֵיהּ לנותן זה, הא לך את המעות שגזלתי מפלוני, כִּי יָזֵיף פְּלוֹנִי פְּשִׁיטֵי מִינָּךְ כשילוה ממך פלוני פרוטות, אַבְלַע לֵיהּ בַּחֶשְׁבּוֹן את סכום המעות שגזלתי ממנו.

אָמַר רַב כַּהֲנָא הֲוָה יָתֵיבְנָא בְּשִׁילְהֵי פִּרְקֵי דְּרַב – באתי וישבתי בסוף דרשתו של רב, כשעמד לסיים את דבריו, וּשְׁמָעִית דְּקָאָמַר קָרֵי קָרֵי – ושמעתי שהזכיר בדבריו 'דלועים' כמה פעמים, וְלֹא יָדְעָנָא מַאי קָאָמַר – לא הבנתי מה אמר רב [כיון שלא הייתי בתחילת הדרשה], בָּתַר דְּקָם רַב – אחר שקם רב ויצא מבית המדרש, אָמְרִי לֵהּ – שאלתי את התלמידים ששמעו את כל הדרשה, מַאי קָרֵי קָרֵי דְּקָאָמַר רַב – באיזה ענין הזכיר רב את הדלועים, וְאָמְרוּ לִי התלמידים שֶׁהָכִי קָאָמַר רַב, הַאי מַאן דְּיָהִיב זוּזֵי לְגִינָּאָה אַקָּרֵי – אדם שנתן מעות לבעל גינה המגדל דלועים בגינתו, תמורת דלועים, וְקָא אָזְלֵי עֲשָׂרָה קָרֵי בְּנֵי זַרְתָּא – והיה מחיר הדלועים בשוק, עשרה דלועים שכל אחד מהם בגודל זרת [–חצי אמה] בזוז, וְאָמַר לֵיהּ בעל הגינה ללוקח, יָהֲבִינָא לָךְ – אני אתן לך בעד מעותיך לאחר זמן, עשרה דלועים בְּנֵי גַּרְמִידָא – שכל אחד מהם בגודל אמה שלימה, לזוז. דינו כך, אִיתְּנְהוּ – אם כבר יש למוכר בגינתו דלועים גדולים בני אמה, שָׁרֵי – מותר למוכר לפסוק כן עם הלוקח ואין בזה משום ריבית, שהרי זה כאילו הקנה ללוקח מעתה את הדלועים ואין כאן ריבית אלא מכירה בזול, אבל לֵיתְנְהוּ – אם עדיין אין למוכר דלועים גדולים כאלו בגינתו, אָסוּר לפסוק כן עם הלוקח, שהרי נמצא שהוא מוזיל לו מפני הקדמת מעותיו, ואם כן הרי זה אגר נטר ויש בו משום ריבית.

מקשה הגמרא: פְּשִׁיטָא שיש בזה אגר נטר ומה חידש בזה רב. מתרצת הגמרא: מַהוּ דְּתֵימָא – לולא דברי רב היינו סבורים שכיון שיש לו דלועים בגינתו אף על פי שעדיין אינם בשיעור אמה, מכל מקום כֵּיוָן דְּמַיְּילָא קָא רָבוּ – שמאליהם יגדלו ויגיעו לשיעור אמה, שַׁפִּיר דָּמֵי – הרי זה נחשב כאילו יש לו כבר את הפירות שהוא פוסק עמו עליהם, ואין בזה איסור ריבית, קָא מַשְׁמַע לָן שכיון שעדיין לא הגיעו הדלועים לגודל שפסק עמו, יש בזה אגר נטר ואסור.

שואלת הגמרא: כְּמַאן – כמי מהתנאים סובר רב בזה, כלומר מהו המקור לדברי רב. משיבה הגמרא: כִּי הַאי תַּנָּא, דְּתַנְיָא הַהוֹלֵךְ לַחלוֹב אֶת עֶזִּיו, וְלָגְזוֹז אֶת רְחֵלָיו – או לגזוז את הצמר מכבשותיו, וְלִרְדּוֹת אֶת כַּוָּורְתּוֹ – או לרדות חלות דבש מכוורת הדבורים שלו, וּמָצָאוֹ חֲבֵירוֹ לפני שחלב או גזז או רדה, וְאָמַר לוֹ בעל העיזים או הרחלים או הכוורת, מָה שֶּׁעָזַי חוֹלְבוֹת – החלב שאני עתיד להוציא מן העיזים מְכוּר לְךָ מעתה בכך וכך זוז, או מָה שֶּׁרְחֵלַי גּוֹזוֹת – הצמר שיֵצא מן הרחלים בשעת הגזיזה, מְכוּר לְךָ מעתה בכך וכך, או מָה שֶּׁכַּוָּורְתִּי רוֹדָה – חלות הדבש שארדה מן הכוורת, מְכוּר לְךָ מעתה בכך וכך, ואם יהיה החלב או הצמר או הדבש מרובה תרויח ואם יהיה מועט תפסיד, מוּתָּר לעשות כן, ואין בזה חשש ריבית, שאף אם ימצא שיקבל יותר משווי מעותיו, אין כאן 'אגר נטר', שהרי אינו מוזיל לו בעד הקדמת המעות, אלא מוזיל ללוקח מפני שקיבל על עצמו גם את ההפסד אם ימצא פחות משווי מעותיו. אֲבָל אִם לא קיבל הלוקח על עצמו את ההפסד, כגון שקבע עמו את כמות החלב שמוכר לו וְאָמַר לוֹ מָה שֶּׁעָזַי חוֹלְבוֹת כָּךְ וְכָךְ – כך וכך סאים של חלב שאחלוב מן העיזים מְכוּר לְךָ מעתה בכך וכך, [ואם יחסר חלב בחליבה זו ישלים לו את הכמות בחליבה אחרת לאחר זמן], ומוזיל לו ממחירם הקבוע, וכן אם קבע עמו את כמות הצמר ואמר לו מָה שֶּׁרְחֵלַי גּוֹזוֹת כָּךְ וְכָךְ, מְכוּר לְךָ מעתה בכך וכך, או שקבע עמו את כמות הדבש ואמר לו מָה שֶּׁכַּוָּורְתִּי רוֹדָה כָּךְ וְכָךְ, מְכוּר לְךָ מעתה בכך וכך, אָסוּר מפני שנמצא שהוא מוזיל ללוקח בעד הקדמת מעותיו, ואפשר שעדיין אין כל החלב הצמר והדבש נמצאים בעין.

ומברייתא זו יש להוכיח כדברי רב, שאין אומרים שכיון שהדלועים עתידים לגדול מאליהם הרי הם נחשבים כאילו כל מה שפסק עמו כבר נמצא ברשותו, שהרי אף כאן אמרו שאסור לפסוק על כמות מסויימת של חלב [וצמר ודבש] לפני חליבתו [או גזיזתו ורדייתו], וְאַף עַל גַּב דְּמַיְּילָא קָא רָבוּ – ואף על פי שהוא מתרבה מאליו בתוך הבהמה, אין אומרים שהחלב [או הצמר או הדבש] נחשבים כאילו הם ברשות המוכר, אלא כֵּיוָן דְּלֵיתְנְהוּ בְּהַהִיא שַׁעֲתָא – כיון שבשעת המכירה עדיין אינו נמצא בעולם, אינו נחשב שנמצא ברשותו, וְאָסוּר לפסוק עליו בהוזלה.

אִיבָּא דְּאָמְרִי אָמַר רָבָא – יש אומרים שרבא אמר להיפך, שמותר לפסוק על דלועים בני אמה אף על פי שאין ברשות המוכר אלא דלועים קטנים, שכֵּיוָן דְּמַיְּילָא קָא רָבוּ – שהם עתידים להמשיך ולגדול מאליהם, שַׁפִּיר דָּמֵי ונחשבים כאילו כבר גדלו ויש בידו להקנות אותם ללוקח, וממילא אין כאן הקדמת המעות, ואין להחשיב את ההוזלה אגר נטר. מקשה הגמרא: וְהָתַנְיָא – והרי שנינו בברייתא שהוזכרה לעיל, שאם אמר לו שמוכר לו כָּךְ וְכָךְ ממה שיחלוב מן העיזים או יגזוז מן הצמר או ירדה הדבש, אָסוּר, ואף על פי שהחלב והצמר והדבש מתרבים מאליהם, אין הם נחשבים כאילו הם כבר ברשות המוכר ואסור לפסוק עליהם בזול. מתרצת הגמרא: הָתָם החלב והצמר שיתווספו לאחר שעת המכירה, לַאו מִינַּיהּ קָא רָבוּ – אינם גדלין מכח החלב והצמר שהיו בבהמה בשעת המכירה, דְּהרי אף אם שָׁקְלֵי לֵיהּ לְהַאי – נוטלים את החלב הנמצא עתה, וְאִתֵּי אַחֲרִינָא בְּדוּכְתֵּיהּ – יבוא חלב אחר במקומו, נמצא שאין שייכות בין החלב שהיה בשעת המכירה ובין החלב שנוסף לאחר מכן [וכן בצמר ובדבש], ולפיכך אף על פי שהיה חלק מן החלב בשעת המכירה אינו מתיר את הפסיקה על כל כמות החלב, שהרי אינו יכול להקנות ללוקח את החלק שעדיין לא נמצא, ואם כן מה שמוזיל ללוקח הוא אגר נטר. אבל הָכָא לענין דלועים, הרי מִינַּיהּ קָא רָבוּ – מן הדלועים הקטנות גדלים הדלועים הגדולות, דְּהרי כִּי שָׁקְלֵי לֵיהּ לְהַאי – אם יתלשו את הדלעת הקטנה מן הקרקע, לֹא אָתֵי אַחֲרִינָא בְּדוּכְתֵּיהּ – לא תצמח דלעת אחרת תחתיה, נמצא שיכול להקנות ללוקח את הדלעת הקטנה בשעת המכירה, וממילא כשהיא גדלה כולה של הלוקח, מפני שהדלעת שלו גדלה, ואין כאן אגר נטר שהרי הקנה לו את הדלעת שנמצאת בגינתו בשעת המכירה.

אָמַר אַבָּיֵי שָׁרֵי לֵיהּ לְאִינִישׁ לְמֵימַר לֵיהּ לְחַבְרֵיהּ – מותר לו לאדם לומר לחבירו, הֵילְךְ אַרְבָּעָה זוּזֵי אַחְבִּיתָא דְּחַמְרָא – טול ממני ארבעה זוזים עבור חבית היין שיש ברשותך, ומתנה עמו שאי תָּקְפָה – אם יחמיץ היין, תשאר החבית בִּרְשׁוּתָךְ, ותחזיר לי את מעותי, אבל אם לא יחמיץ, בין אִי יָקְרָא – אם יתייקר היין ובין אִי זִילָא – אם יוזל היין, הרי הוא בִּרְשׁוּתִי בין לרווח ובין להפסד. מקשה הגמרא: אָמַר לֵיהּ רַב שְׁרֵבְיָא לְאַבָּיֵי מדוע מותר לעשות כן, הרי

כיון שאם יתקלקל היין וייעשה חומץ יהיה ההפסד של המוכר ולא של הלוקח, נמצא שהאי – הלוקח קרוב לשכר – אם יתייקר היין, וְרָחוֹק לְהֶפְסֵד הוּא, שאם יחמיץ לא יפסיד, ושנינו לקמן (ע.) שאסור לתת מעות עבור סחורה באופן שהוא קרוב לשכר ורחוק מהפסד, מפני שהוא אבק ריבית, והעושה כן הרי הוא רשע, ומדוע התיר אביי לעשות כן. אָמַר לֵיהּ אביי, אין זה נחשב רחוק מהפסד, אלא בֵּינָן דְּמֻכָּבֵּל עֲלֵיהּ הלוקח זוֹלָא – שאם יוזל היין יהיה ההפסד על הלוקח ולא על המוכר, קָרוֹב לָזֶה וְלָזֶה הוּא – נמצא שהוא קרוב בין לשכר ובין להפסד, ואין כאן אבק ריבית:

משנה

הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵירוֹ – אדם שהלוה מעות לחבירו, **לֹא** יָרוּד המלוה **בַּחֲצֵרוֹ** של הלוה **בְּחִנָּם**, וְאַף **לֹא יִשְׁכּוֹר מִמֶּנּוּ** את חצירו, **בְּפָחוֹת** מדמי השכירות הרגילים, **מִפְּנֵי** שֶׁיודעי מה שמניח הלוה למלוה לדור בו בחנם, או לשלם פחות בדמי השכירות הוא תמורת ההלואה שהלוהו, **וְהוּא רִבִּית**:

גמרא

אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מַנְיוּמִי אָמַר רַב נַחְמָן, אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ שאדם **הַדָּר בַּחֲצַר חֲבֵירוֹ** שאינה עומדת להשכרה ואין לבעל הדירה שום הפסד ונזק ממה שהוא דר בו, **שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ** – בלא רשותו של בעל החצר, **אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שָׂכָר** – אין בעל החצר יכול לתבוע ממנו שכר על מה שכבר דר בחצירו, מפני שזה נחנה וזה לא חסר. מכל מקום אם מתחילה הִלְוָהוּ מעות, ואחר כך דָּר המלוה **בַּחֲצֵרוֹ** של הלוה, **צָרִיךְ** המלוה **לְהַעֲלוֹת לוֹ שָׂכָר** כדי שלא ייראה כריבית. שואלת הגמרא: **מַאי** קָא **מַשְׁמַע לָן** – מה חידש בזה רב נחמן, הרי **תָּנְיָא** – שנינו כבר דין זה במשנה **שֶׁהַמַּלְוֶה** אֶת חֲבֵירוֹ **לֹא יָרוּד בַּחֲצֵרוֹ חִנָּם, וְלֹא יִשְׁכּוֹר מִמֶּנּוּ בְּפָחוֹת מִפְּנֵי שֶׁהוּא רִבִּית.**

מתרצת הגמרא: לולא דברי רב נחמן לא היינו יכולים ללמוד דין זה מהמשנה, משום **שאי מִמַּתְנִיתִין הֲוָה אֲמִינָא הָנֵי מִילֵּי** – שדין המשנה אמור דווקא **בְּחָצֵר דְּקַיְימָא לְאַגְרָא** – בחצר העומדת להשכרה, **וְנִבְרָא דְּעָבֵיד לְמֵינַר** ואדם העשוי לשכור [שאם לא היתה לו אפשרות לדור בחצר זו היה צריך לשכור לו חצר אחרת], שהרי זה נהנה וזה חסר, ובודאי חייב לשלם לו דמי שכירות, ולפיכך אם אינו משלם לו הרי זה ריבית. **אָבָל** באופן של **חָצֵר דְּלָא קַיְימָא לְאַגְרָא** – שאינה עומדת להשכרה, **וְנִבְרָא דְּלָא עָבֵיד לְמֵינַר** – ואדם שאינו עשוי לשכור, שזה לא נהנה וזה לא חסר, ולכל הדעות אינו יכול לתבוע ממנו דמי שכירות, **אֵימָא לֹא** – יש לומר שאין איסור לדור בחצירו חנם אפילו אם הלוהו, שאין זה נראה כריבית, **קָא מַשְׁמַע לָן** שאף על פי כן כיון שהלוהו הרי זה נראה כריבית ואסור לדור בחצירו.

אִיבָּא דְּאָמְרֵי, אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מַנְיוּמִי אָמַר רַב נַחְמָן, אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ שאדם **הַדָּר בַּחֲצַר חֲבֵירוֹ** שאינה עומדת להשכרה ואין לבעל הדירה שום הפסד ונזק ממה שהוא דר בו, **שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ** – בלא רשותו של בעל החצר, **אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַעֲלוֹת לוֹ שָׂכָר** – אין בעל החצר יכול לתבוע ממנו שכר על מה שכבר דר בחצירו, מפני שזה נחנה וזה לא חסר. מכל מקום אם מתחילה הִלְוָהוּ מעות, וְאחר כך דָּר המלוה **בַּחֲצֵרוֹ** של הלוה, **צָרִיךְ** המלוה **לְהַעֲלוֹת לוֹ שָׂכָר** כדי שלא ייראה כריבית. שואלת הגמרא: **מַאי** קָא **מַשְׁמַע לָן** – מה חידש בזה רב נחמן, הרי **תָּנְיָא** – שנינו כבר דין זה במשנה **שֶׁהַמַּלְוֶה** אֶת חֲבֵירוֹ **לֹא יָרוּד בַּחֲצֵרוֹ חִנָּם, וְלֹא יִשְׁכּוֹר מִמֶּנּוּ בְּפָחוֹת מִפְּנֵי שֶׁהוּא רִבִּית.**

מתרצת הגמרא: לולא דברי רב נחמן לא היינו יכולים ללמוד דין זה מהמשנה, משום **שאי מִמַּתְנִיתִין הֲוָה אֲמִינָא הָנֵי מִילֵּי** – שדין המשנה אמור דווקא **בְּחָצֵר דְּקַיְימָא לְאַגְרָא** – בחצר העומדת להשכרה, **וְנִבְרָא דְּעָבֵיד לְמֵינַר** ואדם העשוי לשכור [שאם לא היתה לו אפשרות לדור בחצר זו היה צריך לשכור לו חצר אחרת], שהרי זה נהנה וזה חסר, ובודאי חייב לשלם לו דמי שכירות, ולפיכך אם אינו משלם לו הרי זה ריבית. **אָבָל** באופן של **חָצֵר דְּלָא קַיְימָא לְאַגְרָא** – שאינה עומדת להשכרה, **וְנִבְרָא דְּלָא עָבֵיד לְמֵינַר** – ואדם שאינו עשוי לשכור, שזה לא נהנה וזה לא חסר, ולכל הדעות אינו יכול לתבוע ממנו דמי שכירות, **אֵימָא לֹא** – יש לומר שאין איסור לדור בחצירו חנם אפילו אם הלוהו, שאין זה נראה כריבית, **קָא מַשְׁמַע לָן** שאף על פי כן כיון שהלוהו הרי זה נראה כריבית ואסור לדור בחצירו.

מַאן דְּאָמַר: מַאן דְּאָמַר – לפי הלשון הראשונה אמר רב נחמן שאפילו אם הִלְוָהוּ מתחילה סתם, ולא קצץ שידור בחצירו, אסור לו לדור בחצרו חנם מפני שנראה כריבית, וּכְלָל שֶׁבֵּן אם מתחילה אמר הלוה הַלְוֵיני ודור בחצירי, שקצץ כן בתורת ריבית אסור לו לדור בה בלא שכר. וּמַאן דְּאָמַר – אבל לפי הלשון השניה, אמר רב נחמן רק שאם אמר הלוה הַלְוֵיני ודור בחצירי, אסור למלוה לדור בחצר הלוה חנם, כיון שקצץ לו את הדירה בתורת ריבית, אֲבָל אם מתחילה הִלְוָהוּ סתם, **לֹא** אסר רב נחמן למלוה לדור אחר כך בחצר הלוה חנם, **מַאי טַעְמָא, כֵּיוָן דְּמֵעִיקָּרָא לַאו אַדַּעְתָּא דְּהָכִי אוֹזְפֵיהּ** – שמתחילה לא הלוהו על דעת כן, ורק אחר כך הוא דר בחצירו, **לֵית לָן בָּהּ** – אין בכך איסור, ומה שאמרו במשנה שאסור לדור בחצירו חנם הוא באופן שאומר שידור בחצירו תמורת ההלואה.

מספרת הגמרא: **רַב יוֹסֵף בַּר חָמָא** אביו של רבא, **תָּקִיף עֲבֵדֵי דְּאִינְשֵׁי דְּמַסִּיק בְּהוּ זוּזֵי** – היה מחזיק בעבדיהם של אנשים שהיו חייבים לו ממון, בשעה שלא היו צריכים לעשות מלאכה לבעליהם, **וְעָבִיד בְּהוּ עֲבִידְתָּא** – והיה כופה אותם לעשות עבורו מלאכות, והיה נותן להם מזונות ביום עבודתם, **אָמַר לֵיהּ רָבָא בְּרֵיהּ מַאי טַעְמָא עָבֵיד מַר הָכִי** – מדוע אתה עושה כן הרי יש בכך חשש ריבית, **אָמַר לֵיהּ** רב יוסף בר חמא אביו, **אֲנָא כְּרַב נַחְמָן סָבְרָא לִי, דְּאָמַר רַב נַחְמָן, עֲבָדָא נְהוֹם כְּרֵיסֵיהּ לֹא שָׁוֵי** – עבד אינו שווה את לחם מאכלו, ואם כן כיון שאני מאכיל אותם ביום עבודתם אצלי נמצא ששילמתי את תמורת עבודתם, ולא הפסיד בעל העבד כלום. **אָמַר לֵיהּ** רבא, **אִימּוֹר דְּאָמַר רַב נַחְמָן כְּגוֹן דָּאנֵי עֲבֵדֵיהּ דְּמַרְגֵּיז בֵּי כּוֹבֵי** – לא אמר רב נחמן שאין העבד שווה את לחם מאכלו אלא לגבי עבדו 'דארי' שהיה ליצן המרקד בחנויות לשתות יין, והוא אכן לא היה שוה אפילו את לחם מאכלו, אבל לגבי **עֲבֵדֵי אַחֲרִינֵי מִי אָמַר** הרי ודאי שסתם עבדים שוים יותר מלחם מאכלם, ואין מה שאתה מאכילם ביום עבודתם נחשב תשלום על עבודת אותו היום. **אָמַר לֵיהּ** רב יוסף בר חמא, אף על פי כן אין איסור בדבר משום **שאֲנָא כִּי הָא דְּרַב דְּנִיֵּאל בַּר רַב קְטִינָא אָמַר רַב סָבְרָא לִי דְּאָמַר** שאדם **הַמּוֹקֵחַ** – תופס בכח את **עַבְדּוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ, וְעָשָׂה בּוֹ** – והכריחו לעשות עבורו **מְלָאכָה, פָּטוּר** מלשלם לבעל העבד את דמי מלאכתו, אם לא ביטלו בכך ממלאכתו של אדוניו,

---

המשך מעמוד ג

אומעדיק און פאר׳חמור׳עט״), אמר להם אדמו״ר האמצעי שזהו הפירוש ב״עצביהם כסף וזהב״: ״**עצביהם**״ – מלשון עצבות, באה מחיסרון ב״**כסף וזהב**״ גשמיים, אבל אילו הי׳ להם ״כסף וזהב״ רוחניים, שהם אהבה ויראה[17], לא הי׳ שייך אצלם כלל עצבות, כי אהבה ויראה שוללים בתכלית עצבות[18].

17) ראה תו״א ר״פ וישב. ובכ״מ.
18) משיחת יום ב׳ דחה״ש ה׳תשט״ז.